

Saksnr:**Møte:** 22. møte i Rådgivende utvalg**Tid:** Onsdag 1. desember 2021, kl. 10:00 – 12:00**Sted:** Akersgata 8, 1.etg**Deltakere:** Barneombudet v/ Camilla Kayed,
Eldreombudet v/ Bente Lund Jacobsen,
Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) v/ Guri Hestflått Gabrielsen,
Sivilombudet v/ Kristian Haugland Nilsen,
Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) v/ Berit Larsen (vara),
Den norske Helsingforskomité v/ Gunnar Ekeløve-Slydal,
Amnesty International Norge (AI) v/ John Peder Egenæs,
Aili Keskitalo, tidligere sametingspresident,
Frode Elgesem, lagdommer og leder for OECD kontaktpunkt.**Digitalt:**Advokatforeningens menneskerettighetsutvalg v/ Kristian Fredheim (vara)
Siri Gloppen, professor ved Institutt for sammenlignende politikk, UiB**Fra NIM:**

Direktør Adele Matheson Mestad, kontorsjef Birgitte Bøgh-Olsen, fagdirektør Vidar Strømme, seniorrådgiver Kristin Høgdahl, rådgivere Mina Haugen, Anders Broderstad, Eivind Digranes, praktikanter Birthe Einen og Kristin Sønnesyn Berg

Forfall: Norsk organisasjon for asyløkere (NOAS) v/ Pål Nesse,
Anne Hellum, professor ved Institutt for offentlig rett, UiO,
Ervin Kohn, forstander Mosaisk trossamfunn**Referent:** Kristin Sønnesyn Berg

1. Velkommen og orienteringer

Adele ønsker velkommen til første fysiske rådgivende utvalg på lenge. Særlig velkommen til nytt RU-medlem med kompetanse på samiske spørsmål, Aili Keskitalo.

Om NIMs virksomhet:

Planlagt arbeid: En rekke rapporter er ferdigstilt eller nærmer seg ferdigstilt, herunder temarapport om SP art. 27 (lansering 21. januar, kommunerapporten (se punkt 3), temarapport om menneskerettslige rammer for vold og overgrep mot barn (15. februar) og temarapport om ny teknologi og MR (lanseres sammen med årsmeldingen 30. mars). I tillegg er undersøkelsen om holdninger til urfolk og nasjonale minoriteter i slutfasen.

Mye av den reaktive kapasiteten går med til høringer, herunder konverteringsterapi og tvangslov. Større høringsmøte neste uke 14. desember om PSTs adgang til å samle inn åpne kilder. Er også i løpende dialog med KDI om revisjon av straffegjennomføringsloven for å ivareta MR.

Myndighetsdialog: Eivind ny stortingskontakt for å etablere kontakt med nytt Storting og styrke den uformelle rådgivningsfunksjonen. NIM følger opp brev til fire departementer i den nye regjeringen, og møter ulike statsråder, blant annet med fokus på inkorporering av CRPD og barns klageadgang. Tydelig at myndighetsfokus på menneskerettigheter har økt etter korona. NIMs årsmelding skal fra 2021 behandles av Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité (tidligere Justiskomiteen).

Opplyser også om oppfølging av arbeid med menneskerettigheter og klima, fengsel, effektive rettsmidler og nasjonale minoriteter. Driver også kommunikasjonsarbeid rettet mot unge gjennom nasjonale undervisningsopplegg.

Rapportering til FNs barnekomité er utsatt. GREVIO kommer denne uken (se punkt 4). Arbeid med oppfølging av internasjonale anbefalinger og styrket myndighetsdialog, gjøres i en arbeidsgruppe med representanter fra de ulike konvensjonsnettverkene i det sivile samfunn. Første tematiske prioritering for myndighetsdialog vil bli inkorporering av CRPD i samråd etter diskusjon med KUD.

2. Arbeidet med NIMs strategi 2022-2025, kort orientering og et par spørsmål

NIM/Adele: Er i innspurten av strategiarbeidet, og har utarbeidet et utkast som skal vedtas på styremøte 17. desember. Viderefører de fire funksjonene fra første strategiperiode (rådgiver, brobygger, vaktbikkje og formidler), og fordeling på reaktive og planlagte oppgaver. Nytt i denne strategien er fem tematiske satsninger. Det er utsatte grupper, klima og menneskerettigheter, urfolk og nasjonale minoriteter samt ytringsfrihet og personvern. I tillegg kommer en tverrgående satsning på kommuners menneskerettighetsansvar. Når det gjelder utsatte grupper tas det sikte på å prioritere en gruppe per år, for 2022 vil vi se nærmere på rus og menneskerettigheter.

Innspill/diskusjon: NIM ønsker innspill til styrking av det strategiske arbeidet.

Utvalget var generelt positive til de prioriterte temaene. Diskusjon og innspill fokuserte særlig på prioritering av menneskerettigheter for rusmisbrukere som utsatt gruppe, noe det var bred enighet om, og metodisk på innspill til domstolene, noe som var av interesse for flere. Sistnevnte settes opp som tema på neste RU-møte.

LDO: Støtte til prioritering av rus. Svakheter i dagens lovgivning at rus ikke omfattes av forbudsbestemmelsen i diskrimineringsloven med mindre rusavhengighet har ført til, eller har sitt utspring i, nedsatt funksjonsevne. Foreslår samarbeid på dette feltet, særlig hva angår initiativ for å styrke vernet etter diskrimineringsloven

Frode Elgesem: Bra at NIM arbeider med klimaelementet i åpenhetsloven og gjennomføringen av denne. Viktig med en exit-strategi og klar oppfatning av hva man ønsker å oppnå når man setter fokus på nye områder.

Barneombudet: Ønsker mer samarbeid med NIM, særlig om klageorgan for barn og unge, og arbeid med klima og barns rettigheter.

Siri Gløppen: Fokus på rus er viktig, og kan koble sammen mye innsats som skjer på feltet. Bør se på koblingen mellom vold i nære relasjoner og rus. Kvinner i rus vernes ikke tilstrekkelig mot vold. Menneskerettighetsperspektivet må inn i større grad i krisesentre.

Sivilombudet: Er i gang med arbeid for å tilrettelegge for å motta og behandle klager for barn i tråd med ny sivilombudslov. Samarbeider gjerne med NIM og Barneombudet om å utforme dette.

Amnesty: Ønsker mer samarbeid med NIM, både for å forsterke hverandre i arbeidet og fordele arbeidsoppgaver. Amnesty jobber for tiden mye med «tech» i tett samarbeid med Datatilsynet og Forbrukertilsynet. Diskuterer gjerne hvordan best samarbeide med NIM på dette området.

Helsingforskomiteen: Peker på at det er behov for å styrke kompetanse og dialog om skjæringspunktet mellom kommuners menneskerettighetsansvar og urfolk/nasjonale minoriteter. Globalt er tendensen at forkjempere for urfolksrettigheter tas av dage. Norske byer kan bidra med «Pusteromsbyordning» for å beskytte menneskerettighetsforsvarere fra andre land.

Aili Keskitalo: Viktig å ha med perspektiver på urfolk når man går inn og vurderer rus og menneskerettigheter. Stiller spørsmål ved om vi har gode nok data på samer og rus, og at det er behov for økt bevissthet på interseksjonell diskriminering.

FFO: Peker på koblingen mellom rus og funksjonshemming – større risiko for rusutfordringer. I handlingsplanen for bærekraftsmålene (SDG) er det lite fokus på at utsatte grupper skal løftes frem først og mest. Høring på dette i februar.

Overordnede betraktninger fra Adele: det at man i Norge har fordelt menneskerettighetsmandatet på mange institusjoner stiller krav til høyere grad av samarbeid, men gir også gode muligheter for dynamisk samarbeid.

3. Kommunalt ansvar for gjennomføring av menneskerettigheter

NIM/Anders: Ny rapport [Kommuner og menneskerettigheter](#) er publisert på NIMs nettside. Den ble presentert for Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) forrige uke. Rapporten tydeliggjør kommuners menneskerettsansvar og presenterer funnene i en spørreundersøkelse blant 218 kommunedirektører, ordførere, barnevernsledere og omsorgsledere fra 145 kommuner. Den

viser blant annet at barnevern og institusjonsbasert helse- og omsorg er de tjenestene hvor utfordringene er størst. I rapporten foreslås det å sikre systematisk opplæring, mer ressurser til kommunene og å øke fokuset på barnevern, helse og omsorg.

Innspill/diskusjon: NIM ønsker innspill på videre arbeid med menneskerettigheter i kommunene.

Sivilombudet: Har hatt en del besøk med fokus på frihetsberøvelse i kommunal regi, og finner i likhet med NIM at kompetansebehov står særlig sentralt. I praksis er det en utfordring å få til implementering av konkrete råd og anbefalinger for å sikre rettighetsbeskyttelsen i kommunene. Fint om NIM vil jobbe videre med dette.

Eldreombudet: Omsorgssvikten i norske kommuner i dag er betydelig, og blir bare større med nedbygging av bokollektiver. Dette handler om kommuners manglende kunnskap, og for få statlige retningslinjer. Ønsker klarere retningslinjer for små kommuner som glipper på de fleste områdene.

Barneombudet: Ettersom kommunene forholder seg til lov og forskrift, må man være tydelige på å få alt som har med menneskerettigheter å gjøre inn i lov og forskrift!

Frode Elgesem: Det er mange MR-problemstillinger som oppstår i lokalforvaltningen, og manglende kompetanse er hovedproblemet. Bør se til Bergen, der man har et sentralt vedtak på politisk nivå om Bergen som menneskerettighetsby, som får virkninger i hele systemet.

Aili Keskitalo: Anbefaler å følge opp det foreslåtte tiltaket om folkevalgtopplæring som når bredt ut til de folkevalgte i kommunene. Fordelaktig å se dette i tråd med bærekraftsmålene, da det er bred oppslutning om å arbeide for dette. Peker på det kommunale planleggingsansvaret, som også skal ivareta naturgrunnet for den samiske kulturen.

FFO: Ikke tvil om at kommunene er viktig for personer med nedsatt funksjonsevne, og at kommunene må tilrettelegge for muligheten til å leve et selvstendig liv. Per nå er forsvarlighet det grunnleggende vurderingstema, og ikke likestillingsperspektivet og selvbestemmelse.

4. GREVIO til Norge, hvilke tema står i fokus?

NIM/Mina: Istanbulkonvensjonens overvåkningsorgan – GREVIO – gjennomfører sitt første evalueringsbesøk til Norge denne uken etter en rekke utsettelse på grunn av covid-19. NIM planlegger å ta opp regjeringens handlingsplan med egen del om samiske samfunn, kritesenterdekning, utsatte grupper, etterforskning og straffeforfølgning av vold, særlig seksuelle lovbrudd, samt enslige mindreårige asylsøkere.

Innspill/diskusjon: NIM ønsker innspill om temaer de mener bør vurdere tatt opp under møtet.

Aili Keskitalo: Dagens kritesentersituasjon er uakseptabel, og var lite tilfredsstillende løst i handlingsplanen når det gjelder det mangelfulle tilbudet til samiske kvinner og barn.

FFO: Perspektivet til kvinner med funksjonsnedsettelse som er ekstra utsatt for vold bør med.

5. Runde om aktuelle problemstillinger og aktiviteter

FFO: skal ha arrangement på fredag 3. desember om inkorporering av CRPD i menneskerettsloven, og veien videre etter inkorporering.

Frode Elgesem: forberedelse til gjennomføringen av åpenhetsloven og behandling av tunge klagesaker. Rafto har vært gjennom en fin helg med spennende prisutdeling til en gjeng med statistiske nerder fra San Francisco som gjør et veldig godt arbeid for menneskerettigheter. En gladnyhet er at Rafto har fått 3 millioner til utbygging av menneskerettighetshuset i Bergen.

Eldreombudet: imponert over jobben NIM gjør og påpeker at TryggEst gjelder også funksjonsfriske eldre.

Aili Keskitalo: samerettssymposium 2. desember 17.30 i gamle festsal, UiO. Godt og spennende program. Tar blant annet for seg Fosen-dommen.

Adele takker for et godt møte og nyttige innspill.

Møteslutt 12.06